

THE WIND IN HIGH PLACES

Aan de wand van mijn atelier hangt een serie van twaalf schilderijen. Ze zijn geschilderd in olieverf op linnen, dat op een plaat mdf is geplakt. Ieder werk meet 40 x 40 x 1 cm. Door een onzichtbaar paneel aan de achterkant komen de werken 0,6 centimeter vrij van de muur. Ze lijken te zweven en werpen een zachte schaduw op de wand, die mee gaat doen in het beeld. De schilderijen zijn opgehangen in twee rijen boven elkaar. Iedere rij telt zes werken. Tussen de werken is telkens een tussenruimte aangehouden van 20 cm. Het geheel vormt een ritmische ordening van zeven transparante, vibrerende vierkanten in lichte aardkleuren en vijf spierwitte, heldere kalkachtige panelen. Ik beschouw de installatie als één werk.

De installatie bestaat nu uit 12 onderdelen. Op de vloer van mijn atelier staan nog 24 schilderijen uit dezelfde serie. Ik zou, afhankelijk van de ruimte, de installatie kunnen uitbreiden naar een blok van 36, of naar een lange reeks. Ik kan ze ook opsplitsen in 12 drieluiken of presenteren in stapels op de vloer. De schilderijen zijn ingrediënten; met deze ingrediënten stel ik in iedere situatie een nieuw werk samen. Op deze manier is het werk voortdurend in wording, in beweging. Er bestaat geen statisch eindresultaat, er bestaan alleen tijdelijke vormen, die verschijnen en weer verdwijnen.

De schilderijen komen voort uit een onderzoek naar de leegte. Ik heb mij de vraag gesteld hoe ik de 'volle leegte' ervaarbaar kon maken middels mijn werk, zonder dat het werk zelf daarbij in de weg zou staan. Ik ontdeed mijn schilderijen van voorstelling, vorm en virtuositeit. Ik reduceerde de kleur. Ik liet huid ontstaan door de willekeurige beweging van de doek, waarmee ik dunne lagen verf in het

linnen wreef. En ik wachtte op het moment waarop uit deze 'afgepelde' schilderijen een vitale energie ontstond. De werken zelf ging ik beschouwen als objecten; als dingen tussen de andere dingen in de ruimte. Ik zocht naar een natuurlijke interactie met het karakter van die ruimte; de vorm, de maat, de atmosfeer, het licht. Ik hoopte dat de energie van mijn werk de ruimte zou vullen en zou gaan resoneren in de kijker, die ik uitnodigde eenvoudig te zijn met wat zich voordeed.

'Jouw werk heeft *Nachklang*', zei een atelierbezoeker eens. 'Het klinkt na in mij, nog lang nadat ik het gezien heb'. Ik denk dat die *Nachklang* de vibratie is, die voortkomt uit het werk maar niet het werk zelf is. Het is precies deze vibratie waar het me om te doen is. Dankzij haar opent het werk zich naar de leegte - en opent de leegte zich naar het werk. Dit te ervaren, vraagt om een gevoelige waarnemer. Op zoek naar 'Kunst' ziet hij niets. Op zoek naar voorstelling en vorm, ziet hij ook niets. Maar zich ontdoend van verwachtingen, ervaart hij, via het werk, de vitaliteit van de volle leegte en wordt als vanzelf deel daarvan. 'Het werk is naakt en het maakt mij naakt', zei de atelierbezoeker.

Dit waarnemen vraagt om een mentaliteit, die wij als westerse kunstbeschouwers niet gewoon zijn. De oude Chinese schilders hebben er een woord voor: respiratie. Respiratie betekent tot je nemen wat zich voordoet, het door je heen laten spoelen en het weer teruggeven aan de wereld. *Taking, giving back*. Het vraagt niet om een grijpen en begrijpen, maar om het aangaan van een verbinding met het zichtbare. Het is: *To mingle one's breath energy with the breath energy of the world*.

Nu ik de term *breath energy* gemunt heb, kom ik terug bij mijn twaalfstuk, dat hoog aan de muur van mijn atelier hangt. De aanleiding voor het maken van dit werk was een wandeling in de Franse Alpen. De kaalheid van de rotsen, het helderwitte van de sneeuw, het zachte licht over de droge grassen, de ruimte, de stilte, de wind; het gevoel teruggebracht te zijn tot lichaam en adem en deel te zijn van de adem van de omgeving.

De compositie *The wind in high places* van John Luther Adams, leerde me hoe de stenige schraalheid van het landschap vertaald kon worden in klank; hoe in de vibratie van de klanken en de ruimte daartussen, de wind voelbaar werd. Het schrale van de tonen - als het ijle, ongrijpbare geluid van de eolische harp - vertaalde ik op mijn beurt naar kleur en huid. De werken openden zich naar de ruimte en de ruimte stroomde door de werken. Het avondlicht dat door het raam van mijn atelier naar binnen viel, werd een natuurlijk deel van de installatie. In de Chinese filosofie is de wind de adem van de wereld. *The wind in high places* werd de titel van mijn twaalfstuk.

Haaks op het werk, op een verder geheel lege wand, hangt een klein tweeluik. Het bestaat uit een monochroom wit schilderijtje van 13 x 13 cm en een ansichtkaart, waarop in zacht grijze tinten een rotslandschap te zien is. De installatie en het kleine tweeluik openen zich naar elkaar en gaan met elkaar in dialoog; ze vullen de ruimte van het atelier met *breath energy*. De leegte is nu, dankzij de aanwezigheid van de werken, ervaarbaar geworden als volle leegte. De ruimte is poëtische ruimte geworden.